

SMERNICE ZA IZVEŠTAVANJE O DECI U OSETLJIVIM SITUACIJAMA

Operativni alat za redakcije, urednike i novinare

2026.

UMESTO UVODA

Deca^[1] nisu samo pasivni posmatrači, već najranjiviji učesnici medijskog prostora. Ovaj alat služi da zaštiti dete od štete (sekundarne viktimizacije, traumatizacije i stigmatizacije), istovremeno mu pružajući pravo na dostojanstvenu vidljivost. Verujemo da je **najbolji interes deteta jedna od najvažnijih društvenih vrednosti**.

Ovaj vodič nije spisak zabrana, već alat koji pomaže novinarima, urednicima i redakcijama da ostanu profesionalni i etični. Cilj je izbeći senzacionalizam i eksploataciju dece, posebno dečje patnje, a istovremeno osnažiti medije da izveštavaju o deci koja treba da budu vidljiva u društvu na dostojanstven način. Svaka priča o detetu ili za dete mora proći test javnog interesa i najbolji interes samog deteta^[2].

Ako odlučite da izveštavate o deci u osetljivim situacijama, fokusirajte se na sam problem - kako su deca i kako deca dolaze u te situacije, šta je uvek širi problem i ima društveni kontekst.

Ova ček-lista je vaša poslednja linija odbrane pre nego što pritisnete "[Objavi](#)" ili "[Emituj](#)".

[1] "Dete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ako se, na osnovu Zakona koji se odnosi na dete, punoletstvo ne stiče ranije", (Konvencija Ujedinjenih Nacija o pravima deteta - dalje: Konvencija).

[2] Najbolji interes deteta podrazumeva zaštitu od svake forme eksploatacije, stigmatizacije ili ponovne traumatizacije putem medijskog izlaganja.

FAZA	KLJUČNA PITANJA ZA PROVERU	CRVENA ZASTAVICA (STOP!)	DOBRA PRAKSA (URADI OVO)
1. PRIPREMNA FAZA	IMATE LI PISANU SAGLASNOST? DA LI JE DETE TU SVOJOM VOLJOM?	NE SNIMATI DETE (NI DRUGU DECU; DRUGOVE, BRACU, SESTRE...) ISPRED SKOLE/VRTICA BEZ PRISUSTVA RODITELJA ILI STARATELJA.	KONSULTUJ SE SA PSIHOLOGOM ILI PEDAGOGOM PRE INTERVJUISANJA DETETA IZ OSETLJIVE GRUPE.
2. IDENTITET	DA LI JE DETE PREPOZNLJIVO PREKO DETALJA U POZADINI ILI OKRUZENJA?	NE POMINJI ULICU, LOKACIJU, SPECIFICAN HOBI, IME KUCNOG LJUBIMCA ILI OMILJENI RESTORAN RODITELJA.	KORISTI OPŠTE OPISE (NPR. "UCENIK JEDNE BEOGRADSKJE SKOLE") I ZAMUCIVANJE SIREG PLANA.
3. VIZUALI	DA LI SLIKA/SNIMAK PRIKAZUJE DETETOVU BOL SUZE ILI POVREDÉ?	NE KORISTI KRUPNE KADROVE DETETA KOJE PLACE RADI "JACEG UTISKA" PRICE.	KORISTI SIMBOLIČNE KADROVE (RUKA U RUCI, PRAZNA LJULJAŠKA, CRTEŽ, IGRACKE).
4. PITANJA/TON	DA LI SU PITANJA SUGESTIVNA ILI PRETESKA ZA UZRAST DETETA?	IZBEGAVAJ PITANJA: "KOGA VIŠE VOLIS?", "ZASTO TE JE UDARIO?", "KOLIKO TI NEDOŠTAJU?".	FOKUSIRAJ SE NA PRAVA DETETA: "STA BI TEBI SADA NAJVIŠE POMOGLO?", "STA TVOJI DRUGARI KAZU O...?".
5. RIZIK	MOŽE LI OVAJ PRILOG PODSTAĆI DRUGU DECU NA SLIČNO (OPASNO) PONAŠANJE?	NE OTKRIVAJ TEHNIČKE DETALJE (KAKO JE NESTO URAĐENO) KOD SAMOPOVREĐIVANJA ILI NASILJA.	FOKUSIRAJ SE NA RIZIKE, POSLEDICE I PREVENCIJU. UBACI UPOZORENJE I KONTAKTE SLUŽBI ZA PODRŠKU (NPR. BROJ TELEFONA DEČJE KLINIKE U TIRSOVOJ ILI CENTRA ZA SOCIJALNI RAD).
6. KONTEKST	DA LI DETE KORISTIMO KAO "UKRAS" ZA POLITICKU ILI KOMERCIJALNU PORUKU?	NE SNIMAJ DECU U STRANAČKIM BOJAMA ILI DOK PONAVLJAJU PAROLE ODRAŠLIH.	DETE SME BITI U PRILOGU SAMO AKO JE TEMA DIREKTNO VEZANA ZA OSTVARIVANJE NJEGOVIH/NIH PRAVA.
7. FINALE	TEST: DA LI BIH DOPUSTIO/LA DA MOJE DETE BUDE U OVOM PRILOGU?	ODLUKA: AKO NISTE 100% SIGURNI, ANONIMIZUJTE DODATNO ILI NEMOJTE OBJAVITI.	BOLJE JE IZGUBITI PRICU NEGO TRAJNO OBELEZITI BILO CIJE DETINJSTVO.

MEDIJI KAO KREATORI VREDNOSNOG SISTEMA

Uloga medija u životu deteta prevazilazi puko informisanje; mediji su ključni agensi socijalizacije koji direktno oblikuju vrednosni sistem, estetske kriterijume i moralne norme mladih generacija. Mediji senzibiliju najširu javnost, ali i normalizuju određene vrste ponašanja. Kada izveštavamo o najranjivijima, ne govorimo samo o toj konkretnoj deci, već celokupnom društvu šaljemo poruku o tome kolika je vrednost ljudskog života i dostojanstva.

⇒ **Empatija nasuprot senzacionalizmu:** Način na koji tretiramo dete u osetljivoj situaciji uči našu publiku saosećanju. Senzacionalizam gradi kulturu voajerizma, dok dostojanstveno izveštavanje gradi kulturu solidarnosti.

⇒ **Odgovornost prema društvenom ogledalu:** Deca, a naročito ona iz marginalizovanih i ranjivih grupa, u medijima traže potvrdu svoje vrednosti. Ako ih prikazujemo isključivo kao "probleme" ili "žrtve", oduzimamo im pravo na nadu i svesno učestvujemo u njihovoj daljoj socijalnoj isključenosti.

⇒ **Edukativni imperativ:** Mediji imaju moć da transformišu ličnu tragediju u društvenu pouku. Fokusiranjem na rešenja i sistemsku podršku, umesto na samu traumu, mediji promovišu vrednosti odgovornog društva koje brine o svojim najslabijim članovima.

⇒ **Integritet kao vrhovna vrednost:** Profesionalni integritet novinara meri se njegovim odnosom prema onima koji nemaju moć da se sami odbrane. Zaštita deteta u medijskom sadržaju je vrhunski čin profesionalne etike i civilizacijski iskorak ka humanijem javnom prostoru.

Pre svega jeste pitanje: Da li postoji javni interes za izveštavanje u određenom medijskom prilogu koji uključuje decu?

DEFINICIJA I KONTEKSTUALIZACIJA OSETLJIVIH SITUACIJA

U savremenoj medijskoj praksi, **osetljive situacije** definišu se kao kompleksne društvene, pravne ili krizne okolnosti u kojima se dete nalazi, a čija priroda direktno utiče na njegov psihofizički razvoj, socijalni status i dugoročni integritet ličnosti. Akademski i pravni diskurs prepoznaje da u ovim situacijama "**pravo javnosti da zna**" nailazi na svoju etičku granicu u vidu **najboljeg interesa deteta**, koji podrazumeva zaštitu od svake forme eksploatacije, stigmatizacije ili ponovne traumatizacije putem medijskog izlaganja.

Osetljive situacije klasifikujemo u četiri najčešća domena:

⇒ **Pravosudni i bezbednosni domen:** Situacije u kojima je dete neposredna žrtva, svedok traumatičnog događaja ili maloletni počinitelj krivičnog dela. Sekundarna viktimizacija se ne odnosi samo na konkretno dete, već porodicu i zajednicu u celini. Takođe, medijsko izveštavanje mora poštovati pretpostavku nevinosti i pravo na rehabilitaciju, izbegavajući bilo kakvu identifikaciju koja vodi ka trajnoj društvenoj etiketi.

⇒ **Domen porodične i socijalne disfunkcije:** Okolnosti poput visokokonfliktnih razvoda, postupaka lišenja roditeljskog prava, smeštaja u institucije ili ekstremnog siromaštva. Ovde je dete subjekt u stanju objektivne bespomoćnosti i svaki vid senzacionalizma predstavlja kršenje njegovog prava na privatnost i jeste sekundarna viktimizacija.

⇒ **Zdravstveni i razvojni domen:** Izveštavanje o deci sa retkim bolestima, invaliditetom ili razvojnim specifičnostima. Fokus mora biti na afirmaciji prava, sistemskim rešenjima i podršci zajednice, a ne na eksploataciji emocije sažaljenja radi postizanja većeg "dometa".

⇒ **Krizni i vanredni kontekst:** Ratni sukobi, prirodne katastrofe, migrantska kriza, tragični gubici kao i građanski protesti i demonstracije. U ovim situacijama dete je izloženo akumuliranom stresu, na razne način je direktni ili indirektni učesnik, te svaki medijski upad u njegovu intimu može izazvati duboke psihološke, kao i bezbednosne posledice.

REDAKCIJSKA KONTROLA-LISTA (4 FAZE KONTROLE)

I FAZA: PRIPREMA – Pravni i etički temelji

- Postoji li javni interes:** Da li ovaj "medijski trag" o detetu ili deci ima javni interes ili ne? Da li "pravo javnosti da zna" postoji u ovom slučaju?
- Informisani pristanak:** Da li imam pisanu saglasnost roditelja /staratelja? (Član 80. Zakona o javnom informisanju i medijima). Da li dete svojom voljom (vrednost dobrovoljnosti) učestvuje, ukoliko je uključeno u prilog?
- Najbolji interes deteta:** Da li je ova objava u interesu deteta ili isključivo u interesu tiraža/klika? (Konvencija UN o pravima deteta).
- Pravo na "zaborav":** Da li ovaj "digitalni trag" ugrožava dete sada (bezbednost, mentalno zdravlje) i da li će trajno ugroziti detetovu budućnost (škola, zaposlenje)?
- Dostojanstvo:** Da li se dete tretira kao subjekt sa pravima, ili kao medijski objekat?

II FAZA: IZRADA – Zaštita identiteta i "ton"

- Potpuna anonimizacija^[3]:** Da li su uklonjeni svi "posredni identifikatori" (ime nastavnika, specifičan hobi, lokacija kuće, škola...)? Zakon i Kodeks novinara i novinarki Srbije (u daljem tekstu Kodeks) zabranjuju sve što dete može učiniti prepoznatljivim u negativnom kontekstu.
- Zabrana sekundarne traumatizacije:** Da li su izbačeni krupni kadrovi stradanja, patnje, suza ili krvi?
- Bez senzacionalizma:** Da li je ton priloga objektivan i lišen spekulacija? (Kodeks).

[3] Afirmativni primeri ne spadaju u ovo pravilo

REDAKCIJSKA KONTROLA-LISTA (4 FAZE KONTROLE)

III FAZA: UREDNIČKA PROVERA – Zaštita javne sfere

- Rizik od imitacije:** Da li sadržaj promoviše opasno ponašanje ili "izazove" koji ugrožavaju bezbednost maloletnika? Ako postoji ovaj rizik, u tekst/prilog treba ubaciti upozorenje da se to nikako ne čini.
- Obeležavanje i zaštita:** Da li je sadržaj označen u skladu sa Pravilnikom o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružaoca medijskih usluga?
- Klasifikacija:** Da li je termin emitovanja usklađen sa zakonskim ograničenjima (vreme emitovanja)?

IV FAZA: MARKETING – Komercijalna zaštita

- Zabrana direktnog poziva:** Da li reklama podstiče dete da direktno zahteva od roditelja kupovinu proizvoda? (Zakon o oglašavanju, čl. 23 i 24).
- Bez obmane:** Da li se zloupotrebljava detinja naivnost ili poverenje u autoritete/idole?

NAJČEŠĆI PRIMERI MEDIJSKE PRAKSE

TRAGEDIJE:

- ✗ **Loša praksa:** Pitanje detetu u šoku "Kako se osećaš?".
- ✓ **Dobra praksa:** Fokus na informacije o tome kako građani mogu pomoći, bez prikazivanja lica deteta.

NASILJE:

- ✗ **Loša praksa:** Deljenje snimka vršnjačkog nasilja (čak i zamućenog).
- ✓ **Dobra praksa:** Razgovor sa stručnjacima o prevenciji, problemu uopšte, uz simboličke slike.

ZDRAVLJE:

- ✗ **Loša praksa:** Prikazivanje deteta u bolesničkoj postelji radi izazivanja emocionalnih reakcija.
- ✓ **Dobra praksa:** Dostojanstvena fotografija i fokus na sistemsko rešenje za lečenje uključujući i pomoć najšire javnosti.

PROTESTI:

- ✗ **Loša praksa:** Snimanje deteta koje uzvikuje parole.
- ✓ **Dobra praksa:** Snimanje atmosfere iz širega plana, uz poštovanje privatnosti, anonimnosti i bezbednosti.

POLITIČKA ZLOUPOTREBA:

- ✗ **Loša praksa:** Snimanje političkih aktera sa grupama dece u cilju promovisanja političkih aktivnosti.
- ✓ **Dobra praksa:** Ukoliko je svrsishodno, snimanje političkih aktera sa decom bez otkrivanja identiteta dece (pogled sa leđa).

RELEVANTNI PRAVNI AKTI (Reference za redakciju)

1. **Konvencija UN o pravima deteta** (Apsolutni prioritet najboljeg interesa deteta).
 2. **Ustav Republike Srbije** (Član 64 - Posebna prava deteta).
 3. **Zakon o javnom informisanju i medijima** (Zabrana povrede prava maloletnika).
 4. **Zakon o zaštiti podataka o ličnosti** (Posebni režim zaštite maloletnika).
 5. **Kodeks novinara i novinarki Srbije** (Standardi profesionalne etike pri izveštavanju o maloletnicima).
 6. **Deca i mediji** - Pravilnik protiv zloupotrebe dece u medijima (Prijatelji dece Srbije)
 7. **Zakon o oglašavanju** (Članovi 22, 23, 24, 25.)
-

FINALNI TEST

Pre nego što pritisnete "**OBJAVI**", postavite sebi pitanja:

"Da li bi bilo koji stručnjak ili sudija zaključio da je moj prilog naneo štetu dostojanstvu ovog deteta?"

"Da li bih dozvolio/la da moje dete bude u ovom prilogu?"

Ako niste sigurni - ne objavljujte dok ne konsultujete pravnu službu ili dok dodatno ne anonimizujete sadržaj. Slobodno se obratite Prijateljima dece Srbije!

ANEKS 1: Procedura u slučaju medijskog propusta i kršenja etičkih standarda

Preporučujemo da se ovaj protokol primenjuje odmah nakon što se utvrdi da je objavljeni sadržaj ugrozio najbolji interes deteta, otkrio identitet deteta u osetljivoj situaciji ili na bilo koji način prekršio Kodeks novinara i novinarki Srbije i ostale pozitivne propise. Intervencija se može sprovesti na inicijativu unutar redakcije, ali i van nje.

1. Hitno uklanjanje i modifikacija sadržaja

- **Digitalna platforma:** Sporni tekst, fotografija ili video-snimak moraju se odmah povući sa portala i svih povezanih kanala na društvenim mrežama.
- **Modifikacija:** Ukoliko je informaciju od javnog značaja moguće preneti bez spornog dela, sadržaj se može ponovo objaviti tek nakon potpune anonimizacije i uklanjanja elemenata koji su doveli do propusta.
- **Zaustavljanje dalje distribucije:** Uredništvo bi trebalo da obavesti partnere ili agencije koje su preuzele sadržaj o potrebi za hitnim uklanjanjem.

2. Javno izvinjenje i ispravka (Demanti)

- **Transparentnost:** Redakcija je dužna da objavi ispravku na istom mestu (stranici/terminu) gde je objavljena sporna informacija.
- **Sadržaj izvinjenja:** Izvinjenje treba da bude upućeno detetu, porodici i javnosti, bez ponovnog navođenja detalja koji bi mogli dodatno viktimizovati dete. Fokus treba da bude na priznanju greške i potvrdi posvećenosti zaštiti prava deteta.

3. Obaveštavanje relevantnih tela

- **Regulatorna tela:** U zavisnosti od težine propusta, redakcija može samoinicijativno obavestiti Savet za štampu ili REM, uz obrazloženje o preduzetim koracima za sanaciju.
- **Saradnja sa institucijama:** Ukoliko je propustom ugrožena bezbednost deteta ili istraga, neophodna je hitna koordinacija redakcije sa nadležnim centrom za socijalni rad ili MUP-om.

4. Interna analiza i prevencija (Debriefing)

- **Analiza lanca odgovornosti:** Glavni i odgovorni urednik sprovodi sastanak sa autorom i kolegijumom kako bi se utvrdilo gde je sistem kontrole zakazao (da li u fazi pripreme, izrade ili uredničke provere).
- **Arhiviranje greške:** Slučaj se dokumentuje kako bi služio za edukaciju zaposlenih i sprečavanje sličnih grešaka u budućnosti.
- **Redakcijske mere:** U slučaju svesnog kršenja zakona ili ponovljenih teških etičkih prekršaja, svaki medij bi trebalo da preuzme interne mere u skladu sa statutom medija.

5. Pravo na zaborav

- Redakcija će se postarati da se digitalni tragovi spornog sadržaja (keširane stranice, tagovi) maksimalno uklone sa pretraživača putem dostupnih tehničkih alata, kako bi se zaštitila budućnost deteta.

ANEKS 2: Objave na društvenim mrežama, prenosi uživo i korisnički sadržaj

Društvene mreže su visokorizično okruženje zbog algoritamskog širenja sadržaja, nemogućnosti potpune kontrole nad "digitalnim tragom" i brzine kojom i dobronamerna objava može postati poligon za zloupotrebu.

1. Opšte smernice za digitalne platforme

- **Informisana saglasnost:** Roditelj/staratelj mora biti upoznat sa činjenicom da se sadržaj na društvenim mrežama može deliti (share), komentarisati i trajno sačuvati (screenshot), čak i nakon brisanja originala.
- **Test "večnosti":** Pre objave, urednik mora postaviti pitanje: „*Da li će ova fotografija/video otežati detetu upis u željenu školu ili zapošljavanje za 10 godina?*“
- **Bezbednost lokacije:** Obavezno isključite geolociranje (tagovanje lokacije). Ne objavljujte snimke iz kojih se može zaključiti kretanje deteta (put do škole, park u kom se igra...).

2. Moderiranje i interakcija

- **Ljudski nadzor:** Komentari na objave koje uključuju decu u osetljivim situacijama **ne smeju biti ostavljeni bez nadzora**. Ako redakcija nema kapacitet da moderira komentare u realnom vremenu, opcija komentaranja se mora isključiti.
- **Zaštita od govora mržnje:** Hitno uklanjajte komentare koji viktimizuju dete, spekuliraju o njegovom zdravlju, porodičnim prilikama ili podstiču diskriminaciju.
- **Prijava predatora:** Ukoliko se uoči sumnjiva aktivnost ili pokušaj stupanja u kontakt sa detetom putem društvenih mreža medija, redakcija je dužna da sačuva dokaze (screenshot) i obavesti nadležne organe (MUP - Odeljenje za visokotehnološki kriminal).

3. Prenosi uživo (Live Streams)

Prenosi uživo su najkritičniji format jer ne dozvoljavaju naknadnu montažu i zaštitu identiteta:

- **STOP za traumatizovanu decu:** Nikada ne uključujte decu koja su u stanju šoka, plača ili neposredno nakon traumatičnog događaja u prenos uživo.
- **Kontrola okruženja:** Tokom "live" uključjenja, novinar treba da teži da se u kadru ne pojave druga deca (prolaznici) čiju saglasnost medij nema. Ukoliko do toga ipak dođe, urednik treba da zaustavi repriziranje.
- **Nepredviđene reakcije:** Ukoliko dete tokom prenosa uživo postane uznemireno, počne da iznosi previše intimne detalje ili izgubi kontrolu nad emocijama, **snimanje se mora odmah prekinuti ili kadar skrenuti na novinara**.
- **Isključivanje interakcije:** Tokom prenosa u kojem učestvuje dete, preporučuje se isključivanje komentara uživo (Live Chat) kako dete ili roditelji ne bi bili izloženi neprimerenim komentarima u realnom vremenu.

4. Korisnički generisani sadržaj (UGC)

Mediji često koriste snimke građana (npr. snimak vršnjačkog nasilja, snimak dece u prirodnim katastrofama, nesrećama ili na protestima).

- **Urednička distanca:** To što je snimak već postao "viran" na TikToku ili Instagramu, **ne daje pravo mediju da ga prenese**. Medij preuzima pravnu i etičku odgovornost onog trenutka kada taj sadržaj objavi na svom kanalu.
- **Anonimizacija "tuđeg" snimka:** Ako je snimak od javnog interesa (npr. dokumentuje sistemsko nasilje), medij je dužan da **potpuno zamuti lica sve dece na snimku**, promeni boju glasa ili na drugi način onemogućiti identifikaciju, čak i ako je originalni autor snimka to propustio da uradi.
- **Izbegavanje eksploatacije "slatkih" ali opasnih snimaka:** Ne delite snimke dece koja su u potencijalno opasnim situacijama, čak i ako deluju zabavno (npr. dete koje radi opasan "izazov"), jer to podstiče imitaciju i promovise ugrožavanje bezbednosti.
- **Provera izvora:** Pre objavljivanja korisničkog snimka, proveriti motive onoga ko je snimak poslao. Da li je cilj zaštita deteta ili njegova kompromitacija/ismevanje?

ZLATNO PRAVILO ZA DIGITAL: Ako algoritam zahteva senzacionalizam da bi objava bila vidljiva, a etika nalaže diskreciju - **uvek birajte diskreciju. Algoritam ne snosi odgovornost za uništeno detinjstvo, ali vaša redakcija snosi.**

Autorka:
Iva Eraković

Za izdavača:
Prijatelji dece Srbije, 2026.

Konsultant:
Miša Stojiljković

**U izradi ovog dokumenta konsultativnu podršku pružili su Savet za štampu, Udruženje novinara Srbije i Nezavisno udruženje novinara Srbije*

Naša organizacija je dobila podršku Vlade Švajcarske kroz projekat „Zajedno za aktivno građansko društvo – ACT“, koji sprovode Helvetas Swiss Intercooperation i Građanske inicijative. Mišljenje koje je izneto u ovoj publikaciji je mišljenje autora i ne predstavlja nužno i mišljenje Vlade Švajcarske, Helvetasa ili Građanskih inicijativa.